

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Дяченка Юрія Станіславовича

«ЕСТРАДНО-ДЖАЗОВИЙ НАПРЯМ БАЯННО-АКОРДЕОННОГО
МИСТЕЦТВА ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ: КОМПОЗИТОРСЬКІ ТА
ВИКОНАВСЬКІ ВИМІРИ», подану на здобуття наукового ступеня кандидата
мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – музичне мистецтво

Дисертація Юрія Станіславовича Дяченка – це дослідження, що пропонує новаторський підхід до трактовки та аналізу музичних подій ХХ та ХХІ ст., підкорює їх власній концепції. У квантовій теорії фізики існує поняття «нелокальності»: особливого зв'язку частинок між собою, тоді як їх взаємозалежність зберігається, навіть якщо ці частинки розосереджені у часопросторі, за межами будь-яких взаємодій. Подібні процеси «нелокальності» продемонстровані і в даній науковій праці, де автор об'єднує творчість композиторів-акордеоністів, що розосереджені у часопросторовому континуумі, але пов'язаних між собою одним «стильовим полем» – естрадно-джазовим напрямом в музичному мистецтві.

Дисертація пропонує спеціальний дискурс музикознавства, у котрому питання теоретичного розуміння і методологічної класифікації направлені на аналіз сучасної музики як українських, так і зарубіжних композиторів естрадно-джазового напрямку. Актуальність теми дослідження обумовлено необхідністю вирізнити естрадно-джазовий напрям у баянно-акордеонному мистецтві як **окреме, самостійне явище**, оскільки вже на протязі кількох десятиріч багато-хто з композиторів зробив саме цей напрям основним у своїй творчості, та розробити відповідний термінологічний апарат. При цьому теоретичних досліджень, що відбивають повноту процесів естрадно-джазового напрямку в системі музичного мистецтва, на теперішній час недостатньо. У даній дисертації це надзавдання ускладнюється ще й тому, що музичні композиції (це в більшості стосується виконавських версій) не є чітко фіксованими. Вищезазначені параметри наукової праці посилюють її

актуальність серед новітніх музикознавчих досліджень та сприяють високому рівню наукової полеміки.

Новизна отриманих результатів полягає, по-перше, в оригінальності методологічного підходу до систематизації та обґрунтуванню матеріала; по-друге – у розробці відповідної методики аналізу, що базується на переосмисленні усталених теоретичних положень. Спираючись на детальний аналіз низки творів для акордеону зарубіжних та українських композиторів за сто років, Ю. С. Дяченко переконливо розставляє смислові акценти та вибудовує власну концепцію, у якій формує термінологічний апарат, розробляє періодизацію світового естрадно-джазового мистецтва, виявляє рівні втілення естрадно-джазової стилістики (інтонаційний, рівень композиції, образно-змістовний).

Особливо вдалимими здобутками дисертації вважаємо наступні.

1. Кореляція етапів становлення світового естрадно-джазового мистецтва з відомими системами періодизацій, що надає більш системного уявлення про цілісний процес.

2. Усвідомлення (завдяки наданій диференціація рівнів втілення стилістики) сутності взаємопроникнення різних пластів музичного мистецтва (академічного та неакадемічного), що суттєво полегшує категоризацію музичних творів, які вийшли за межі академічної традиції.

3. Прицільна увага автора дисертації до творчості українських композиторів, яка не виокремлена, а навпаки – *вписана у світовий простір*, що посилює актуальність даної роботи.

4. Аналіз композиторських стилів через подальшу розробку концепції В. Сирова (композиторський стиль – *єдність жанрових і еволюційних підсистем та етнічних й історичних метасистем*), яка у рецензованій дисертації набуває методологічного підґрунтя.

5. Аналіз виконавських стилів представників естрадно-джазового напрямку світового баянно-акордеонного мистецтва як увиразнення концепції артистичного універсуму І. Д. Єргієва.

Перейдемо до аналізу основних положень. Структура дисертації відбиває чітку логіку. Теоретично насичений перший розділ присвячений поняттям жанру та стилю, формуванню нової термінології: У роботі представлені дефініції «естрадність», «естрадно-джазова стилістика», «естрадно-джазовий виконавський стиль», «естрадно-джазовий артистизм» у контексті баянно-акордеонного мистецтва другої половини ХХ – початку ХХІ сторіч. Автором пропонується три основних підходи, на які спирається наукова думка у сфері баянно-акордеонного музикування: *органологічний*, що пов'язаний з історією інструменту, *історіографічний* (вплив еволюції інструменту на репертуар); *теоретичний*, що має зв'язок з виконавством.

У дисертації представлено класифікацію етапів світового естрадно-джазового напрямку та вирішено проблему чіткого розмежування термінів «естрадність», «джазова стилістика» та «естрадно-джазова стилістика», де остання міркується як «міжстильовий простір» між музикою розважального напрямку та музикою, що має більш складну структуру та синтаксис.

У другому розділі автор досліджує етапи розвитку естрадно-джазового виконавства у світовому баянно-акордеонному мистецтві. Проводиться аналіз композицій видатних майстрів цієї галузі, що дає змогу прослідити основні риси етапів зародження та становлення естрадно-джазового напрямку баянно-акордеонного мистецтва: появлення перших композицій і проникнення в них естрадної та джазової стилістики, професіоналізація композиторського та виконавського мистецтва, розгалуження рис естрадності та джазовості у творчості окремих композиторів та виконавців.

Третій розділ присвячено процесам синтезу та пошуку нового стилю виконавства. Автором надається аналіз композиторсько-виконавської творчості сучасних представників баянно-акордеонного мистецтва, як зарубіжних, так і українських та виявлено сучасний вектор естрадно-джазового напрямку, характерний появою нових практик і форм виконавського процесу, залученням новітніх технологічних винаходів (серед яких є виконання з фонограмою, використанням електронних інструментів

тощо), а також асиміляцією принципів естрадно-джазовості у сучасних культурних умовах.

Отже, дисертація Юрія Станіславовича Дяченка дозволяє повноцінно уявити взаємодію музики двох різних сфер – академічної та неакадемічної, більш глибоко проникнути у проблему утворення понятійного апарату, що відображує процеси, які відбуваються в даному напрямку, а також наблизитись до унікальної розрізненості явищ музичної культури, котрі можуть бути об'єднані у такому новаторському, уперше створеному теоретичному векторі.

Позитивна оцінка дисертації не вичерпується вищезазначеними позиціями. Проте обов'язком опонента є визначення дискусійних моментів дослідження, що потребують додаткової аргументації. Оскільки в постановці окремих проблем дослідження автору, на погляд опонента, бракує чіткості, пропонуємо в плані наукової дискусії відповісти на наступні питання.

Питання №1. У дисертації не досить чітко визначено соціологічний компонент, і, внаслідок цього – соціологічний метод. Це, на наш погляд, стає на заваді відображенню тих факторів, що мають відношення до естрадної музики. Доцільно було б звернути увагу на дослідження таких представників наукової галузі, як Т. Адорно, Х. Ортега-і-Гассет, Г. Лебон, Е. Канетті, де досить детально проаналізовано механізми психології мас, відношення та сприйняття музики з точки зору масового споживача. Ці механізми мають важливе значення у тріаді «композитор – виконавець – слухач» щодо естрадно-джазового напрямку (взагалі), що доречніше було б відобразити у дисертації. У зв'язку з цим виникає питання: *як у естрадно-джазовому баянно-акордеонному мистецтві функціонує дихотомія «елітарне – масове»?*

Адже естрадність має на увазі доступність матеріалу широкій публіці, в той час, як для джазового напрямку характерною є більша складність. Наскільки цей напрям у мистецтві є доступним для непрофесійного слухача?

Питання № 2

У творчості українських композиторів баянно-акордеонного мистецтва у більшості спостерігається взаємодія академічної сучасної музики з джазом, в той час як взаємодія естрадної музики з джазом не проявляється. При цьому треба відмітити, що творчість зарубіжних композиторів містить усі ознаки естрадно-джазової стилістики. На наш погляд, у творах українських композиторів прояви естрадної стилістики не спостерігаються, а домінує академізм (співвідношення академізму і джазу приблизно є шістдесят до сорока відсотків відповідно). Можливо, було б доцільним зробити порівняльну характеристику по рівням прояву естрадно-джазової стилістики за двома категоріями: творчість українських композиторів-акордеоністів та творчість зарубіжних композиторів. Якими критеріями дисертант послуговувався, коли відбирав приклади для аналізу?

Питання № 3

В дисертації на сторінці 102 вказується, що у творах А. П'яццолли присутні елементи джазу, фольку та музики західноєвропейської академічної традиції. Чи не є це дублюванням напряму Chamber jazz? Якщо ні, то де знаходяться межі цих музичних явищ, та в чому полягають їх відмінні риси?

Підведемо підсумки. Опанована дисертація Ю. С. Дяченка – наукова рефлексія щодо важливих процесів, що відбуваються у сучасному світі: від мультикультурності до технологічних інновацій. Повертаючись до метафори з квантової фізики, маю ще раз підкреслити, що саме в цьому явищі «точкового розосередження часток» (в даному випадку це – ключові естрадно-джазові твори композиторів та виконавців баянно-акордеонного мистецтва різних країн і часів) дисертант виявляє глибинний зв'язок та складає розведені у часі й просторі елементи у єдину систему. Цей зв'язок не є усталеним. Протягом останніх двадцяти років у музичному мистецтві спостерігається експоненційне зростання кількості композиторів та виконавців-акордеоністів, що звертаються до естрадно-джазового напряму. Це, безумовно, свідчить про позитивну динаміку у розвитку баянно-

акордеонного мистецтва. При цьому автор підкреслює роль українських композиторів у цьому мультикультурному процесі.

Автореферат та публікації в достатній мірі відображають основні положення дисертації.

Таким чином, дисертація Юрія Станіславовича Дяченка є завершеним, самостійним дослідженням, яке поповнює розділ сучасного баянознавства, присвячений взаємодії академічної та неакадемічної музики як складової сучасної музикології. Її зміст відповідає усім критеріям і вимогам, що висуває до робіт побідного рангу МОН України, а автор – Юрій Станіславович Дяченко – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за фахом «17.00.03. Музичне мистецтво».

Кандидат мистецтвознавства,
артистка оркестру
Харківського національного академічного
театру опери та балету імені М. Лисенка

І. О. Палій

Підпис І. О. Палій.

*Земська ма. Кх Мад-
Маруш ма*